

КОНЦЕПТУАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ АРХЕТИПНО-РОДОЦЕНТРИЧНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ НА ЕТАПІ ПЕРЕХОДУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ ВІД ПОСТРАДЯНСЬКИХ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДСТАВ

Марія Синяченко

Національна система освіти та виховання вимагає докорінного оновлення у світлі проблем, виставлених самим часом. Двадцятирічна політика половинчастих, непослідовних реформ призвела до рудиментаризації посттоталітарних, пострадянських пережитків у сфері народної освіти. Всі болючі виразки перехідного періоду в загальних суспільних координатах, як-то: корупція, бюрократизм, окомилування, відсутність наступальної націоцентричної позиції – на освітній ниві доповнюються розмитістю ідеологічних канонів, невиробленістю методологічних засад, методичною кампанійщиною. Один із сумних результатів недолугості виходу нашої школи із соцвиху пожинаємо на кривавому полі бою за незалежність України. Вважаємо, що вага освітянського питання давно переросла вузькі відомчі рамки, бо упирається у світоглядні позиції мільйонів і мільйонів молодих людей, яким, за умовою історичної задачі, відстоювати український світ і будувати його. Чого варта лише адміністративно доведена до вчителів заборона торкатися у бесідах з учнями животрепетних суспільних питань: а для чого ж тоді взагалі існує школа і яка її громадянська місія?

Однак, якщо виставляти будь-яку справу як безнадійну, не варто за неї братися. У кожній школі є фахівці, які роками працюють за вибраними інноваційними напрямками не на догоду галузевій кампанійщині або тій чи іншій посадовій кон'юнктурі. Важливо таких людей бачити, бути з ними в адміністративному контакті, стимулювати позитивні методичні пошуки, надавати вчителям-новаторам фахову трибуну. Публічність їх роботи має полягати в обговоренні педагогічних новацій, в об'єктивній ідейній та технологічній їх оцінці, у практичній апробації та залученні їх досвіду в активний методичний арсенал рядового вчителя.

Учителі нашої школи зосереджують увагу на пошуках концептуальних можливостей архетипно-родоцентричної навчально-виховної системи. Цьому присвячуємо засідання методоб'єднань, на яких обговорюємо новинки наукової та методичної літератури з цих проблем, обговорюємо відкриті уроки своїх колег, колективно виробляємо стратегію пошуків на цих підставах, тощо. На базі нашої школи також провели семінар-практикум для завучів та вчителів української мови і літератури шкіл нашого району. Тут говоритимемо, насамперед, про педагогічний досвід учительки початкових класів Алли Миколаївни Алпатової і вчителя української мови та літератури Віктора Терентійовича Азьомова. Що може об'єднувати такі доволі специфічні, здавалось би, сфери діяльності, на різних учнівських вікових і знанневих

рівнях? Безумовно, це засадничі, базові підходи до розв'язання завдань становлення націоцентричного світогляду підростаючого покоління. Алла Миколаївна і Віктор Терентійович звертаються до тих пластів дитячої свідомості, в яких, через певні навчальні технології – прикладне мистецтво чи літературознавчий аналіз, – «оживають» образи українського національного світу, розбуджуються первні національного духовного світу та національної свідомості, формуються питома національні особистості їх вихованців. Прикметною особливістю їх уроків є те, що вони *уникають прямолінійності, авторитаризму, механічного заучування учнями знань*, а, як то було і в стародавній ведичній педагогічній системі, *живуть* разом з учнями у тому світі, *відкривають і творять* його. Саме на основі такого відкриття і творення й ґрунтується *процес пізнання* того чи іншого явища, *процес одержання* знань, *усвідомлення* їх потреби в житті (читайте подані нижче розробки уроків цих учителів).

Алла Миколаївна – майстриня витинанки. Можна з дітьми для розваги вирізати паперові іграшки, але далі цікавинок справа не піде. Розуміючи це, відмовившись від поверховості у своїй роботі, разом зі своїми вихованцями вона ретельно з'ясовує сакральне значення того чи іншого елемента, його змістове наповнення, повноту етнографічного його втілення, коли елемент «обростає» глибоким змістом, робиться національно пізнаваним, уособлює чергову сходинку довідкриття дитиною «ожилого міфу». Витинанки «стають конче потрібні, щоб глибше пізнати себе, душу свою, усвідомити себе, а усвідомлення без пізнання неможливе», як зазначав видатний дослідник першоджерел нашої національної духовності Георгій Булашев. Тому Алла Миколаївна організовує пошукову роботу учнів так, щоб утвір прикладного мистецтва набирав часової системності і внутрішньої видової розробленості, щоб він «з'єднувався» у зовнішньому колі свого побутування з іншими елементами відповідного рівня. Тоді в роботах її учнів матеріальні здобутки народної культури лягають в основу духовного життя окремих особистостей і тоді починає формуватись учнівська самосвідомість. Це не вільні й абстрактні етнопедагогічні формули, це ази підходів Алли Миколаївни до введення дитини у світ витинанки. З такою технологією процесу навчання вчителька ознайомила й учасників згаданого семінару під час роботи майстер-класу, супроводжуючи кожен етап роботи найдокладнішими поясненнями до кожної своєї дії. Під її керівництвом завучі вирізали Дерево життя шкіл Олександрівського району, а це найменше шістнадцять листків-гілочок.

Віктор Терентійович – майстер поглибленого психологічного літературознавчого аналізу, який будується на міцній архетипній основі. Вражає не тільки сама методика роботи вчителя, як те, що він бере для апробації класичні, давно відомі літературні твори, в яких, здавалось би, все давно відкрито і знайдено: «Наталку Полтавку» Івана Котляревського, «Марусю» Квітки-Основ'яненка, «Катерину» та «Наймичку» Тараса Шевченка, цілу низку віршів поета, «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського, «Вершники» Юрія Яновського (перелік цей далеко не повний) і засвідчує ще не

оприлюднені сенси національної самосвідомості. У результаті більш як сорокарічної дослідницької діяльності вчитель прийшов до ідеї авторської методологічної основи літературознавчого аналізу в загальноосвітній школі, яку виклав у, на жаль, ще неопублікованій монографічній роботі «Духовна архетипна система етнонаціонального», хоча свій досвід він частково оприлюднив на сторінках науково-методичних часописів «Дивослово» (№3, 2013), «Українська література в загальноосвітній школі» (№ 12, 2013; №9, 2014; №11-12, 2014), «Зарубіжна література» (№5, 2012), у журналах «Дзвін» (№ 7, 2014), «Бахмутський шлях» (№1-2, 2012; №3-4, 2011). Гордимось й тим, що своїм досвідом Віктор Терентійович поділився й з учасниками п'ятої міжнародної Інтернет-конференції «Україна і світ. Діалог мов – діалог культур» в університеті Людвіга-Максиміліана в Мюнхені (2014 рік) та посів призове місце в конкурсі «І щоб його духом запліднити українську ниву», який провів до 200-річчя від дня народження Т.Шевченка часопис «Українська література в загальноосвітній школі». Його новаторські уроки за новелою Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном» та баладою Тараса Шевченка «Тополя», розроблені на підставах архетипно-родоцентричної педагогіки викликали живе зацікавлення та жваве обговорення серед учителів-словесників, завучів під час роботи районного семінару.

Вважаю за потрібне кількома словами торкнутися місця і ролі адміністрації школи у провадженні роботи вчителів-новаторів. Від часів «керівної ролі комуністичної партії у фітоценозі однодольних злаків на одній шостій планети» циркулює думка, що без найактивнішого втручання адміністративних важелів жодна педагогічна справа не зрушиться з місця. У конкретному випадку ініціатива виходила від конкретних учителів, до того ж, між витокami їх були десятки років і навіть різні суспільні системи. Важливо інше: коли саме життя поставило перед вітчизняною школою завдання свідомісної ідентифікації, відшуку об'єднувальних первнів, ці вчителі знайшли свої фахові відгуки на суспільні виклики. Місія завуча й директора – підтримати цих людей й адміністративно, і методично, і в чисто моральному плані. З іншого боку, планове відвідування уроків давало змогу тримати руку на пульсі процесу, верстало матеріал для первинних творчих дискусій. Взаємовідвідування вчителями уроків колег було не просто збагаченням індивідуального методичного арсеналу, але й фактором прискорення віднаходження шуканого. Шкільне методоб'єднання – ще один майданчик активної апробації педагогічної майстерності. Завдання адміністрації школи – зробити шкільне методоб'єднання справжньою лабораторією новацій і методичного пошуку.

Адміністрація нашої школи – своєрідний місток між службами районного й обласного рівнів, завдання яких – узагальнювати й координувати передовий досвід на місцях. Олександрівський райметодкабінет неодноразово провадив заходи з вивчення та популяризації методики В. Азьомова, сам учитель охоче йде на співпрацю, ділиться своїми ідеями. Були підготовлені відповідні узагальнюючі матеріали і передані в кабінет української мови та літератури

Донецького облІІПО з виходом на фахівців Донецького національного університету, де, до речі, Віктор Терентійович читав лекції з методики навчання учнів творчості.

Звичайно, ми остерігаємося жорсткого адміністрування і невинуватеної бюрократизації, що ніяк не кореспондується з розвитком творчої особистості. Радує, що між всіма зацікавленими сторонами творчого процесу встановилися довірливі, відверті професійні і людські стосунки.

Щоб підготувати наших колег до сприймання матеріалу, ми подаємо первинні відомості про архетипи та родоцентричну світоглядну систему у спрощеному, але усвідомлюваному плані.

Як розуміти зміст поняття «архетип»? Для цього пропонуємо пройти уявними шістьма логічними сходинками.

СХОДИНКА ПЕРША.

Людство живе на землі багато тисяч років. Наші фізичні ознаки неухильно передаються від покоління до покоління. Організм людини змінюється, розвивається, вдосконалюється. А що ж із психічною сферою? Невже весь психічний досвід, накопичений кожною особою за життя, досвід мільйонів і мільйонів безслідно зникає з фізичною смертю людини? Виявляється, в генах зберігається і передається наступним поколінням не лише фізична, але і психічна інформація – той самий психічний досвід поколінь, про який ми згадували вище.

Але скарбничка психічної пам'яті міститься не в розумі (сознательное), не в підсвідомості (подсознательное), а значно глибше – у несвідомому (бессознательное) людини. Учені стверджують, що у своїй поведінці ми керуємося розумом на 5%, а несвідоме нами «управляє» на всі 95%.

СХОДИНКА ДРУГА.

Коли ж несвідоме «виходить» на рівень свідомого? У всіх межових ситуаціях, у стресових умовах, перед лицем смерті, у щоденно повторюваних ситуаціях вибору, у сновидіннях, у всіх надзвичайних станах людини, у різних видах творчої діяльності, тобто завжди там і тоді, коли раціональним способом ми не в змозі охопити всю повноту і складність ситуації.

СХОДИНКА ТРЕТЯ.

У несвідомому немає «вчора», «сьогодні», «завтра». Немає «тут» і «там». Несвідоме знає все про все і про всіх. Воно може нас оберігати і може карати, в залежності від того, наскільки морально ми себе поводимо. Кожен із нас додає до несвідомого наших предків свою частку психічного – душевного, духовного, взагалі життєвого – досвіду.

СХОДИНКА ЧЕТВЕРТА.

Цей досвід тисяч минулих поколінь вчені згрупували в кілька пунктів (від шести до дванадцяти), вони названі архетипами. Архетип Великої Матері, архетип Грізної Матері, архетип Бога, архетип Мудрого Старого, архетип Героя, архетип Хати, архетип жіночого начала (Аніма), архетип чоловічого начала (Анімус) тощо.

СХОДИНКА П'ЯТА.

Наведемо простий, але зрозумілий приклад, як діють архетипи. Одна жінка із Ніжинського району захотіла навчитися вишивати. Щоб зняти копії із кращих візерунків, звернулася в музей етнографії, де зберігаються тисячі зразків вишивок за сотні років розвитку цього виду прикладного мистецтва в Україні. І тут із нею провели таємний експеримент. У папку із десятками візерунків з різних регіонів країни поклали, звичайно, вперемішку, зразки вишивок Ніжинського району: вибирайте, жіночко, які вам видадуться найкращими. І вона вибрала кілька, на її смак справді кращих. Яким же було здивування жінки, коли вчені повідомили: геть усі зразки були з її рідного Ніжинського району... Спрацювало несвідоме, яке «знало» всі ті вишивки. А в ситуації вибору її розум просто «виконав» наказ несвідомого. Не сталося нічого дивного і надприродного.

СХОДИНКА ШОСТА.

Чому в школі діти повинні знати основи архетипного світогляду? 1) В епоху глобалізації, коли трансеконіміка штучно створює споживацьку планетарну квазікультуру, всі цивілізовані країни ставлять завдання захисту своєї національної неповторності у всьому її багатстві та різноманітності. Недоторканні зародки національної культури – в архетипах колективного несвідомого. 2) Чому в Україні війна? Причин багато, але не остання із них – не до кінця ми пройшли процес вироблення національної тотожності. Архетипи – вузлики самопізнання. 3) Художня література – це скарбниця ліків-первнів для людського понівеченого розуму та серця. Найсильніші пігулки відновлення нашої духовності – в наших первнях. 4) Підступно граючи на руйнівних архетипах, наші вороги маніпулюють масовою свідомістю людей. Знання первнів дозволяє розібратися в інформаційному бруді і зберегти країну Україну.

Не треба боятися літературознавчого архетипного аналізу. По-перше, нічого надскладного в ньому немає, якраз навпаки, це дуже цікаве дійство у виконанні Віктора Терентійовича. По-друге, в кожному конкретному творі береться цілком відповідна «доза» архетипного, не для якогось штучного ускладнення і показної «науковості» аналізу, а для глибшого проникнення у підтекст і виходу до надтекстових узагальнень. По-третє, архетипний аналіз – це завжди щире захоплення, відкриття незнаного, прозріння у, здавалось би, давно відоме й елементарне.

Кілька слів про Родоцентричну педагогічну систему, запропоновану науковцем із Полтави Олександром Лук'яненком, та її впровадження у практику роботи вчителів нашої школи. Насамперед зупинимося на її визначальних положеннях. В її основі погляди наших предків, тобто педагогічний досвід десятків поколінь, з яких складалося автентичне населення на території теперішньої України. Головним, центральним для наших пращурів було поняття Роду. Що ж таке РІД? Рід, як зазначає О.Лук'яненко в своїй праці «Родоцентрична педагогіка: історико-теоретичні розвідки» (Полтава, Друкарська майстерня, 2008, вона є в Інтернет-бібліотеці «Український центр»), – об'єднує поняття на позначення моральних,

етичних принципів народу, а також співвідноситься із божественними, соціальними та матеріальними відносинами між Людиною і світом. Йдеться не лише про кровну спорідненість, а про спорідненість, насамперед, духовну, ідейну, про злиття людей в етнос і націю.

Рід в енергетичному розумінні – це безкінечний інформаційний потік і глибинна генетична пам'ять, в основі яких такі цінності, як Бог, душа, мораль, закон і божественне призначення людини.

Рід у часово-просторовому тлумаченні з'єднує минуле, теперішнє і майбуття, утверджує пращурів, живих і нащадків у єдиному Національному бутті.

Принципи Родовідповідності, Родошанування та Родоцентризму праукраїнської педагогіки, які базувалися на пізнанні світу крізь призму родових цінностей, на культурі Роду загалом знаходили своє вираження в обряді. Обряд – це раціональна система освітньо-виховних дій. Це, на нашу думку, сьогодні більше пропагується церквою, аніж школою. Тисячолітні традиції українського національного виховання спрямовували розвиток людини у потрібному напрямку, розвивали начала народоправства у повсякденному житті, формували громадянськи дієве суспільство. Освіта в руках політиків (чи то в комуно-монархічному, чи в диктаторському її варіантах) обмежувала можливості вільного, природного розвитку особистості, наvertsала людину в рабство. Владні верхи вправо використовували таке становище, підпорядковуючи народ своїм інтересам, нехтуючи людською особистістю. Родинні цінності, Рід загалом утрачали своє первісне призначення, їх відкидали повністю або ж дивилися на них як на щось відстале й непотрібне. Освіта ж і виховання (пригадаймо тут Гітлера, культ Сталіна, епоху Брежнєва) ставала системою "вживлення" у свідомість мас того, що потрібно владі. На цьому тлі вчення про Рід є основою збереження і примноження національного духу нашої школи.

Саме тому в Україні-Руси виховувалось священне ставлення до Роду, тобто підрастаючого покоління і усіх старших разом узятих, адже старші сприймалися дитиною як втілення себе у майбутньому, як взірць мудрості та духовної досконалості. Цим пояснюється звертання до старших на "Ви", у чому виявлялось пошанування їх мудрості, що, на жаль, під впливом чужинецької псевдокультури замінюється спрощеними, викривленими уявленнями про родинні взаємини. У Родоцентричній педагогіці ставиться питання людської сутності, сутності дитини та місця учня в навчальному процесі. Дитя і дід – носії родової пам'яті. Тож і в сучасній школі ставитися до учня слід крізь призму цієї пам'яті, тобто крізь призму культу Роду. Учитель має формувати на цих підставах не корисливого і сліпого виконавця, як це часто у нас буває, а Людину-Творця. Наголошуємо, що родоцентризм не є прямим наслідуванням звичаїв народу. Родоцентричне – це співвіднесення на основі цих звичаїв однієї, конкретно взятої дитини (учня) з усім її Родом, тобто відчуття ідейної та духовної спільноти. Такою спільнотою виступає не лише сім'я, а й Рід, громада, народ, нація. Родоцентризм, Родошанування – поняття, у порівнянні з

сімейним вихованням, значно ширші і глибші за своїм змістом. Вони охоплюють своїм впливом значно ширше коло явищ і життєздатніші в часовому вимірі.

Звертаємо увагу на природність змісту навчання, його форм, методів. У Родоцентричній педагогіці навчання невіддільне від виховання і виховання є елементом навчання. У їх діалектичній єдності вони й становлять одну з форм навчання жити. Сутність навчання в родоцентричній системі полягає у відкритті закодованого в учневі досвіді Роду і відкритті життєвої потреби у знаннях як способі творення життя. Обряд у такому разі сприяв не стільки формуванню в дитині безальтернативних уявлень про цей світ (космогонія, біологія, зоологія), скільки розкривав її творчі начала, основи людського "Я", того, що уподібнювало її до предків і до самого Творця. Як бачимо, йдеться не про механістичне перенесення принципів Родоцентричної педагогіки в сучасну національну школу, а про творчий їх розвиток на основі сучасних знань. Звідси випливає висновок: сьгоднішні наукові знання ніскільки не суперечать ідеям Родоцентризму. Навпаки, вони допомагають глибше збагнути єство дитини, проникнути в нього, усебічніше його розвивати.

Природність Родоцентричної педагогіки виявляється й у взаємозв'язках учитель - учень, які ґрунтуються на основі знань. Знання ж, на відміну від сучасності, розуміються не як сума інформації, а, насамперед, як життєвий досвід, прожите і пережите самим учителем. Відтак вони не просто передавались учневі і осмислювались останнім, бо такий підхід до навчання нехтував би отим "досвідом Роду", закодованим в учневі, робив би його пасивним учасником навчального процесу. А цього Родоцентрична педагогіка не могла допускати. Учень – такий само учасник творення життя (в даному разі навчального процесу) як і вчитель чи громада. Саморозвиваючи себе, учень також впливав на вчителя, так само як і вчитель на учня. Вони викликали один перед одним необхідність коригувати свою діяльність, спонукали до невимушеного пошуку істини, до «пізнання світу» в очах людини навпроти. Найбільше підходив для виконання такого завдання саме обряд – раціональна система освітньо-виховних дій. Збагачуючись у віках, наголошує О.Лук'яненко, обрядові дійства коригували життя русичів, узгоджували єство людини з космічними енергіями.

У новому світлі постає таке несподіване питання як "дитина і Всесвіт". Зумовлена ця проблема, знову ж таки, народними звичаями та обрядами, участь у яких підключала дитину до божественного начала. Важливо, що сам обряд, ґрунтуючись на космічних енергіях, активізує до дії ці енергії в учасників обряду, в учнів. Призначення Учителя у школах ведичної Русі-України полягало в тому, що вчитель не просто розкривав, як то робить педагог, перед учнями зміст світових процесів, не просто інформував своїх вихованців, а творив свою Школу-Світ, вів дітей до вищих духовних злетів. Таким чином, перевага Учителя над педагогом полягає в зміщенні визначальних позицій зі сфери методичної, технічної до енергетично-інформаційного обміну, де діють

принципи одкровенень та дарованих істин. Увага вчителя переноситься з управління навчальним процесом на процес творчий.

Звичайно, і сучасному вчителю властивий творчий підхід до справи навчання та виховання. Але саме поняття "творчість" у ведичній та сучасній педагогіці різняться своїм змістом. Сьогодні цей зміст пов'язується з відтворенням уже знаного, відомого, з педагогічною технологією такого відтворення. За такої умови дитина сприймає або зазубрює чужі знання, що нерідко породжує в неї боязнь допуститися якоїсь помилки, учень відчуває несвободу у навчальній діяльності. Від цього і дитина, і школа, і держава несуть непоправні втрати. Творчість же облагороджує, дарує натхнення, залучає до творення особистості на основі знань, сконцентрованих у вигляді бажання пізнати досвід Роду. Від Учителя залежить, наскільки яскравим, повним і сильним буде почуття, викликане предметом чи явищем, яке вивчається і виражає досвід Роду.

Сучасний учитель, як і його ведичний колега, на основі національної ідеології має йти шляхом творчого самопізнання, самоусвідомлення і самовдосконалення, вбираючи в себе, переживаючи в собі попередній досвід народу. Слід дотримуватися відповідності звання "Учитель" його внутрішньому національному змістові.

Отже, навчання, – це не відсторонені по відношенню до учня обставини, а саме життя в його русі. Життєтворчість не *мета*, а *засіб* формування Людини у Родоцентричній філософії. Усвідомлення ж Людини в її Роді відкриває широкі можливості самовиховання на цих підставах. Ми, підкреслює О.Лук'яненко, повинні усвідомити себе вершиною діяльності сотень поколінь, усвідомити, що крізь дитину на вчителя дивляться сотні років еволюції. Ідеї Родошанування, Родоцентризму мають стати ґрунтом для розробки національних підстав загальних методів навчання та виховання, справжнього, а не позірною, як то є сьогодні, особистісно зорієнтованого підходу у роботі з кожним учнем. Тут широке поле пошуків для укладачів програм і авторів підручників, для роботи методистів-предметників, українознавчого спрямування вивчення інших предметів, у формуванні змісту усієї позакласної та позашкільної освітньо-виховної роботи. Взаємозв'язки, взаємозумовленість розв'язання цих проблем сприятимуть становленню і розвитку ідей Родоцентричної педагогіки, нададуть дослідженням ґрунтовніших узагальнень та висновків, суттєво оновлять, збагатять усю сучасну українську національну систему освіти і виховання.

Пропонуються різні види навчально-виховної діяльності учнів і вчителя, які повертають нас до першоджерел та підстав педагогіки стародавньої Русі-України. Головне – їх системність, а не спорадичні «вихватці» на догоду перевіряючим. Серед них – ознайомлення учнів з правилами побудови родинного дерева, пізнання свого родоводу, вивчення народної духовної та матеріальної культури, розвиток її принципів та ідей на уроках, у позакласній та позашкільній роботі тощо. На жаль, сучасні навчальні програми дуже далекі від цього. Їх укладачі нехтують сформованими упродовж віків національними

звичаями освіти і виховання, адже заперечувати, робити вигляд, що того чи іншого явища немає легше, аніж відроджувати їх.

Наводимо приблизний перелік деяких практичних видів діяльності, пропонованих О.Лук'яненком із впровадження Родоцентризму в практиці учителів нашої школі: 1) формування знань у галузі народного, руського декоративно-прикладного мистецтва; 2) розвиток умінь та вироблення навичок з виготовлення за традиційною технологією ляльок з глини, клаптиків, соломи; 3) майстрування оберегів, витинанок з урахуванням світоглядних позицій мешканців різних регіонів України; 4) виготовлення елементів народного костюму; 5) вивчення традиційних кулінарних рецептів; 6) вивчення прикмет народного календаря; 7) складання казок, пісень у народному стилі; 8) ознайомлення з правилами побудови родинного дерева; 9) аналіз міфів та легенд слов'ян про людину, світ, Всесвіт; 10) глибоке викладання предметів шкільної програми з урахуванням ідей Родоцентризму.

Нерідко спостерігаємо, що значна частина українців не вважає за потрібне бути патріотом. Легше займати позицію «моя хата з краю» на своїй землі, легше виїхати за кордон у пошуках раю. Отож, нові системи освіти, сформовані на національних підставах, нам дійсно потрібні. Ідеї Родовідповідності, Родошанування, Родоцентризму були б і природнішими, і доцільнішими. Маємо зробити все, щоб відродити ідеї природного світогляду та родового обов'язку, перебудувати на цих підставах всю систему національної освіти та виховання, які покликані повернути до життя і утвердити в ньому український національний характер, національну природу повсякденного укладу українського національного буття. В Україні необхідно сформувати національно свідому особистість, відповідальну за все, що передано попередніми поколіннями нашого українського Роду. Для докладнішого ознайомлення з ідеями архетипно-родоцентричної системи освіти та виховання радимо звернутися до праць В. Азьомова та О. Лук'яненка, які вчитель знайде в Інтернет-бібліотеці «Український центр». На основі викладеного вище й ґрунтується досвід роботи наших вчителів.